

Ilmiöpöytä

on menetelmä,
jolla ilmiö
nostetaan pöydälle
yhteiseen
keskusteluun

*Mitä tiedämme tästä asiasta?
Mitä ymmärrämme yhdessä?
Mitä voimme tehdä?*

Sosiaalialan osaamiskeskus
Verso -liikelaitos

PÄIJÄT-HÄMEEN
hyvinvointiyhtymä

Päijät-Hämeen
sosiaali- ja terveysturva ry

Sisälllys

Tämä tietopaketti antaa sinulle tietoa Päijät-Hämeessä kehitetystä Ilmiöpöytä –menetelmästä. Voit hyödyntää tätä diaesitystä omassa ilmiöpöytä –tilaisuudessaasi. Paketissa on myös välineitä ja vinkkejä menetelmän tueksi.

Mikä ihmeen ilmiöpöytä

- Ilmiö
- Ilmiöpöytä
- Kokeilkaa ilmiöpöytää
- Ilmiöpöytäkiertue

Ilmiöpöytämenetelmä

- Ilmiöpöydän aikataulu
- Pohjakeskustelu
- Osallistujakortti
- Taustatieto
- Ilmiön kehystäminen
- Ilmiön kehystäminen – kanvaasi
- Ilmiön ymmärtäminen
- Tiedosta toimintaan

Ohjeet

Kanvaasit

Mikä ihmeen ilmiöpöytä?

Ilmiöpöytä on nimensä mukaisesti **Ilmiöpöytä-menetelmän avulla fasilitoitu tilaisuus, jossa jokin ilmiö on pöydällä. Ilmiön ympärille kokoonnutaan keskustelemaan: kehystämään ilmiötä tiedon avulla ja ymmärtämään sitä.**

Ilmiöpöydissä lähestytään jotakin ajankohtaista teemaa ilmiölähtöisesti, monialaisesti, dialogisesti ja tiedolla johtamisen näkökulmasta. Ilmiöpöytä tarjoaa mahdollisuuden ilmiöiden, niiden taustalla vaikuttavien asioiden, ja jopa juurisyiden tunnistamiseen. Tähän liittyy erilaisista tilastoista ja tutkimuksista saatava sekä kokemuksiin, palautteeseen ja havaintoihin perustuva tieto. Ilmiöpöydässä voidaan tunnistaa myös toimijoiden rooleja suhteessa tekemiseen ja tietoon.

Ilmiöpöydässä ilmiötä voidaan lähestyä sen ilmentymiä tarkastelemalla esimerkiksi valitsemalla jokin ajankohtainen näkökulma. Systeeminen ajattelu on olennaista: asiat, tapahtumat, ihmisten elämä, ilmiöt kietoutuvat toisiinsa ja ovat samaan aikaan läsnä.

Ilmiöpöytä -menetelmää voi hyödyntää hyvinvointikertomuksen tekemisessä, jonkin ajankohtaisesti puhuttavan ilmiön tarkastelemisessa, toimivamman verkoston tai yhteistyöryhmän rakentamisessa tai missä tahansa yhteisen tiedon muodostamista vaativassa asiassa.

Ilmiöpöytäkiertue on useammassa kunnassa tai kaupunginosassa järjestettävä yksittäisten ilmiöpöytien sarja. Mitä useammassa ilmiöpöydässä jotakin ilmiötä tarkastellaan, sitä monipuolisempaa yhteistä tietoa siitä voidaan muodostaa.

Ilmiöpöytäiltoihin liittyy ennakovalmistautumista.

Ilmiö edustaa jotakin tuntematonta ja tavoittamatonta asiaa, joka ilmenee havaitsijalle epäsuorasti – pinnalle tulevana ilmiönä, ilmi olevana.

Ilmiö on syystä tai toisesta huomionarvoinen aihe, johon kohdistetaan toimenpiteitä.

Ilmiöpöydän äärelle kokoontuu monialainen ja -toimijainen joukko päättäjiä, johtajia, työntekijöitä ja kuntalaisia jakamaan asioita ja lisäämään yhteistä ymmärrystä.

Ilmiö

- ”Ilmiö on ilmi, näkyvässä, pinnalla. Kun taas se, mistä ilmiö kertoo, on piilossa”
- ilmiö voi olla pienempi (nuorten lisääntynyt huumeidenkäyttö alueella) tai suurempi (lapsiperheköyhyys)

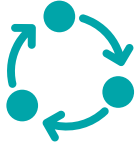
Ilmiöpöytä

- on Sitran Ilmiölähtöisen suunnittelun työkalupakkia hyödyntäen sovellettu menetelmä
- menetelmä on kehitetty ja mallinnettu HuuMa – Päijät-Häme, huumeeton maakunta 2019-2021 –hankkeessa lapsiperheköyhyyteen liittyvää ilmiöpöytätyöskentelyä varten ja sitä on käytetty yhdeksän kuntaa/kaupunkia kattaneella ilmiöpöytäkiertueella vuosina 2020-2021
- tukee systemisessä ilmiölähtöisessä tiedolla johtamisessa
- etenee tiedosta kohti ymmärrystä ja toimintaa
- vaatii osallistujilta ennakkovalmistautumista
- ei sovellu avoimeksi tilaisuudeksi
- soveltuu järjestettäväksi verkossa tai kasvokkain

Kokeilkaa ilmiöpöytää

- kun haluatte tarkastella jotakin ilmiötä tai sen ilmentymää yhdessä monialaisen ryhmän kanssa
- kun haluatte koota mahdollisimman paljon monipuolista tietoa
- kun haluatte ymmärtää ilmiötä tai sen ilmentymää yhdessä syvemmin
- kun haluatte muodostaa yhteistä, parempaa tietoa
- kun haluatte tekemisenne pohjalle yhteistä tietoa ja ymmärrystä

Ilmiöpöytäkiertue (1/2)

Ilmiöpöytiä voi järjestää samaan ilmiöön tai teemaan liittyen useampia, esimerkiksi alueen eri kunnissa tai kaupunginosissa. Tällöin kiertueella on sama koordinaattori ja fasilitoijajoukko. Kiertueen järjestelyt voi toteuttaa seuraavasti:

- Kunnan/kaupunginosan yhdyshenkilö saa ilmiöpöytäkiertueeseen liittyvän mainoksen ja materiaalin kiertueen koordinaattorilta.
- Yhdyshenkilö selvittää kunnan/kaupunginosan halukkuutta osallistua kiertueelle.
- Yhdyshenkilö varaa ilmiöpöydän ajankohdan kiertueen koordinaattorilta.
- Kunnassa/kaupunginosassa valmistaudutaan ilmiöpöytään
 - a) keskustelemalla jossakin verkostossa kiertueen teemasta/ilmiöstä ja sen ilmentymistä juuri sillä alueella ja
 - b) rajaamalla aihe jonkin arkisen näkökulman (ilmentymän) avulla.
- Yhdyshenkilö varaa tilan ja tarjoilun, jos tilaisuus järjestetään kasvokkain.
- Yhdyshenkilö kutsuu ilmiöpöytään mukaan kunnan/kaupunginosan näkökulmasta monipuolisen joukon osallistujia (15-50 hlöä) jokaiselta toimialalta (myös sote), erilaisilta tasoilta (johtotaso ja asiakaspinta), luottamushenkilöistä, kolmannelta sektorilta ja asukkaista.

Ilmiöpöytäkiertue (2/2)

- Yhdyshenkilö lähettää materiaalin mukana saadun, täytetyn ilmiölomakkeen koordinaattorille viimeistään kaksi viikkoa ennen ilmiöpöytää. Lomakkeeseen on nimetty ilmiöpöydässä käsiteltävä paikallinen aihe, sekä verkosto, jossa aihetta on käsitelty ja muutama näkökulma aiheesta.
- Lista osallistujista toimitetaan koordinaattorille viimeistään viikkoa ennen iltaa.
- Koordinaattori lähettää osallistujille osallistujakortit täytettäväksi viikkoa ennen iltaa.
- Työryhmä valmistautuu illan fasilitointiin saamansa ennakotiedon avulla.
- Ennen tilaisuutta järjestetään lyhyt tapaaminen yhdyshenkilön ja koordinaattorin sekä fasilitoijien kanssa ja sovitaan illan kulusta ja yhdyshenkilön osuudesta, jossa hän tuo paikallisen perustiedon työskentelyn pohjaksi.
- Jos ilmiöpöytä halutaan toteuttaa itse yksittäisenä tilaisuutena, jokin alueen toimijoista ottaa sekä yhdyshenkilön että koordinaattorin roolin ja muodostaa hyvien fasilitoijien kanssa tiimin vetämään iltaa.

Ilmiöpöytämenetelmä

Ilmiöpöytään valmistautuminen

Pohjakeskustelu

Verkostossa käyty keskustelu ilmiöpöytään valitusta ilmiöstä ja sen ilmentymistä alueella, aiheen rajaaminen arkisen näkökulman (ilmentymän) avulla. Toiveet ilmiöpöydän työskentelylle.

Osallistujakortti

Osallistujien mukanaan ilmiöpöytään tuoma kortti, johon he ovat koonneet erilaista tietoa ilmiöstä ja sen ilmentymästä: tutkimus-, tilasto-, asiakas- ja kyselytieto, kokemus- ja kokeilutieto.

Ilmiöpöytä-tilaisuus

Taustatieto

Kunnasta/alueesta koottu pohjatieto, jonka esittely avaa tilaisuuden tieto-osuuden.

Ilmiön kehystäminen

Ryhmäkeskustelu, jossa osallistujakorttien avulla saadaan kehystettyä ilmiö monipuolisella tiedolla. Kootaan ja kuullaan tietoa, ei vielä pyritä ymmärtämään tai tulkitsemaan sitä. Nostot tiedosta.

Ilmiön ymmärtäminen

Yhteinen keskustelu, jossa pohditaan uusia oivalluksia sekä kokemuksia tarkemmin ja eläydytään alueen ihmisten arkeen ja todellisuuteen. Pyritään ymmärtämään, mistä tieto kertoo.

Tiedosta toimintaan

Keskustelu ja menetelmin fasilitoitu ideointi, jossa pyritään löytämään tekoja ja toimintaa.

Ilmiöpöydän aikataulu

Ilmiöpöytä-tilaisuus

Tervetuloa Ilmiöpöytään (20 min.)

- Miksi olemme tänään koolla? **Pohjakeskustelusta** nousseita asioita, tilaisuuden agenda
- Tilaisuuden ohjelma ja aikataulu
- Paikallaolijoiden toteaminen

Taustatieto (10 min.)

- Tilaisuuden järjestäjä kertoo kuntaan/kaupunginosaan ja asukkaiden hyvinvointiin liittyviä perustietoja, jotka yleisesti kehystävät aihetta

Ilmiön kehystäminen (40 min.)

- a) 4-6 hlö:n ryhmissä: kootaan ja kirjataan osallistujien mukanaan tuomista **osallistujakorteista** nouseva tieto, ei tulkita eikä ymmärretä vielä tässä vaiheessa
- b) Yhteisessä keskustelussa: nostot ryhmistä nousseesta tiedosta 1 min./ryhmä

Ilmiön ymmärtäminen (40 min.)

- Yhteisessä keskustelussa: yhdistetään ja ymmärretään tietoa: mistä tämä tieto kertoo, mistä ilmiössä on kysymys

Tiedosta toimintaan (40 min.)

- Post it tai chat –ideoinnin avulla ja yhteisessä keskustelussa etsitään tekoja ja toimintaa

Pohjakeskustelu

Ilmiö:

Verkosto, jossa keskustelu on käyty:

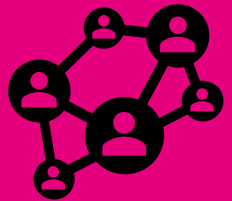
Ajankohta:

Keskusteluun osallistuneet:

Keskustelussa esille nousseita asioita:

Haluamme keskittyä ilmiöpöydässä miettimään seuraavaa ilmiötä tai sen ilmentymää:

Toivomme ilmiöpöytäillalta:

Kirjaa pohjakeskustelu varsinaista ilmiöpöytätyöskentelyä varten. Voit liittää sen kutsun mukaan, tai esittää sen johdantona ilmiöpöytätilaisuudessa.

Osallistujakortti

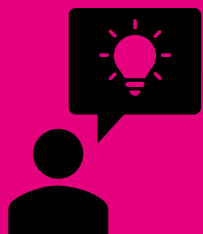
Nimi:

Kunta/organisaatio:

Tehtävä, rooli tms. jonka vuoksi olen paikalla:

Meillä voi olla monenlaista tietoa asioista, joista puhumme yhdessä. Mieti mitä tietoa juuri sinulla on. Se voi olla tutkimuksista tulevaa tietoa, tilastotietoa, tuotettua tulevaisuutta ennustavaa tietoa tai se voi olla kokemustietoa tai kokeilutietoa. Kokemustietoa on ammattilaisilla, asiakkaila, kuntalaisilla - lapsilla ja aikuisilla. Se tulee arjen kokemuksista, myös työhön liittyvistä kokemuksista ja havainnoista. Kokeilutietoa voimme saada, kun keräämme erillisten kokeilujen avulla vaikka kertaluontoisia kokemuksia.

Minulla on Ilmiöpyödyän aiheeseen liittyen seuraavaa tietoa:

Kerro puhekuplassa siitä, mitä tiedät. Kirjoita asioita, faktoja, kokemuksia, hiljaista tietoa, tuloksia, lukuja ja/tai kuulemaasi palautetta - mitä vaan tiedät. Voit ottaa asiasta selvää jos haluat tuoda enemmän tietoa, mutta säilytä rohkeasti oma näkökulmasi.

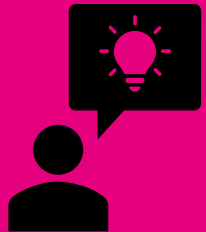

Osallistujakortti

Nimi: Maija Mehiläinen

Kunta/organisaatio: Kippokosken kunta

Tehtävä, rooli tms. jonka vuoksi olen paikalla:
Varhaiskasvatuspalvelujen päällikkö

Kerro puheluklassa siitä, mitä tiedät. Kirjoita asioita, faktoja, kokemuksia, hiljaista tietoa, tuloksia, lukuja ja/tai kuulemaasi palautetta - mitä vaan tiedät. Voit ottaa asiasta selvää jos haluat tuoda enemmän tietoa, mutta säilytä rohkeasti oma näkökulmasi.

Meillä voi olla monenlaista tietoa asioista, joista puhumme yhdessä. Mieti mitä tietoa juuri sinulla on. Se voi olla tutkimuksista tulevaa tietoa, tilastotietoa, tuotettua tulevaisuutta ennustavaa tietoa tai se voi olla kokemustietoa tai kokeilutietoa. Kokemustietoa on ammattilaisilla, asiakkailla, kuntalaisilla - lapsilla ja aikuisilla. Se tulee arjen kokemuksista, myös työhön liittyvistä kokemuksista ja havainnoista. Kokeilutietoa voimme saada, kun keräämme erillisten kokeilujen avulla vaikka kertaluontoisia kokemuksia.

Minulla on Ilmiöpyödyän aiheeseen liittyen seuraavaa tietoa:

Kansallisen LTH2018 kyselyn mukaan **20 %** neljävuotiaiden vanhemmista kertoi vähintään kaksi viikkoa kestäneestä masennusoireilusta ja **25 %** pitkäaikaisesta sairaudesta tai terveysongelmasta

Paikallisesti:

lapsia varhaiskasvatuksessa 158 (113 päiväkodissa, 37 perhepäivähoidossa, 8 yksityisellä)
28 perhettä (55 lasta) o-maksuluokassa
13 lapsella tarvetta tehostettuun tai erityiseen tukeen
maahanmuuttajalapsia 8, kolmesta perheestä
vuorohoidossa 23 lasta, seitsemästä perheestä

Vanhemmille tehdyssä kyselyssä

- 19% toivoi lisätukea lasten rajaamiseen, sääntöihin ja rutiineihin
- 87% vietti vähintään 4 viikkoa lomaa lapsen kanssa

Taustatieto

Esimerkki:
Päijät-Hämeen kuntien
ilmiöpöytien aiheena oli
lapsiperheköyhyyden
ilmentymät. Kunnat käyttivät
oheisia indikaattoreita sekä
esim. kouluterveyskyselyn
kautta saatua hyvinvointi/
pahoinvointitietoa.

i

Kerro kuntaan tai alueeseen
liittyvää perustietoa väestöstä
ja hyvinvoinnista,
mahdollisesti palveluista. Tuo
esiin olennaista tietoa siitä
toimintaympäristöstä, jossa
ilmiö ilmenee.

Lapsiperheköyhyys Päijät-Hämeessä lukujen valossa

Lapsiperheistä yleisesti

Lapsiperheet, % lapsiperheistä (2019)

Päijät-Häme: 35,5%

Koko maa: 38,0%

Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä
(2019)

Päijät-Häme: 25,5%

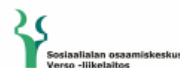
Koko maa: 22,9%

Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista
lapsiasuntokunnista (2019)

Päijät-Häme: 27,9%

Koko maa: 29,1%

Koulutukseen liittyvät

Koulutustasomittain (2019)

Päijät-Häme: 334,1

Koko maa: 379,7

**Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24 -
vuotiaat**, % vastaavanikäisestä
väestöstä (2019)

Päijät-Häme: 9,5%

Koko maa: 7,5%

Ei opintosuunnitelmia peruskoulun jälkeen,
% 8. ja 9. luokan oppilaista (2019)

Päijät-Häme: 8,6%

Koko maa: 7,9%

Toimeentuloon liittyvät

Lasten pientuloisuusaste (2019)

Päijät-Häme: 14,5%

Koko maa: 12,4%

**Toimeentulotukea (pitkäaikaisesti) saaneet
lapsiperheet**, % lapsiperheistä (2019)

Päijät-Häme: 13,1% (3,9%)

Koko maa: 10,6% (3,1%)

**Perheen koettu taloudellinen tilanne
kohtalainen tai sitä huonompi**, % 8. ja 9. luokan
oppilaista (2019)

Päijät-Häme: 27,5%

Koko maa: 25,4%

Kokee kiinnostavat harrastukset liian kalliiksi,
% 8. ja 9. luokan oppilaista (2019)

Päijät-Häme: 22,6%

Koko maa: 21,5%

Työttömyyteen liittyvät

Työttömät, % työvoimasta (2020)

Päijät-Häme: 15,7%

Koko maa: 13,0%

Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta (2020)

Päijät-Häme: 4,0%

Koko maa: 2,9%

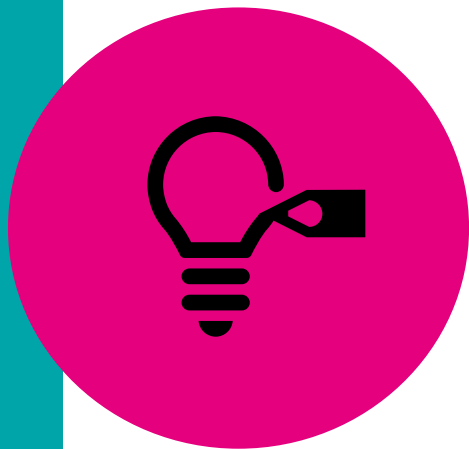
Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys),
% 15-64-vuotiaista (2020)

Päijät-Häme: 6,1%

Koko maa: 4,6%

Ilmiön kehystäminen

Tämän haluamme
selvittää

Mitä tiedämme?

Ketä tieto koskee?

Keneen tieto vaikuttaa?

Mitä tietoa meillä on?

*Osallistujat kertovat korttiin kokoamaansa
tietoa valitusta aiheesta*

Tutkimustieto

Tilastotieto

Kokemustieto

Ennakointitieto

Kokeilutieto

Keskustelu
ryhmissä

Nyt ei vielä pyritä
ymmärtämään tietoa tai
tulkitsemaan sitä. Ilmiön
kehystämisessä ajatuksena on
saada esiin mahdollisimman
paljon tietoa, ilman että se
vielä värittää tulkintoja tai
ohjaa ajattelua.

Mitä emme tiedä?

**Mitä oletamme ja uskomme tietävämme,
vaikka asiasta ei ole olemassa muodollista
tietoa?**

Lisäkysymyksiä yhdessä
pohdittavaksi

Ilmiön kehystäminen - kanvaasi

Ketä ilmiö koskee:

Keneen ilmiö vaikuttaa:

Mitä tietoa meillä on:

Tilasto- ja tutkimustieto

Asiakas- ja kyselytieto

Kokemus- ja kokeilutieto

Mitä emme tiedä:

Mitä ennakointitietoa meillä on?

Voit tulostaa tätä kanvaasia live-työskentelyä varten A1 – koossa post it –lappujen kanssa työskentelyä varten tai voitte täyttää tätä tusseilla ryhmissä. Kanvaasi toimii myös diana verkkostyöskentelyssä.

Ilmiön ymmärtäminen

Mitä olemme ymmärtäneet keskustelun aikana?

Mistä tieto kertoo?

Mitä tämä tarkoittaa ihmisten elämässä ja arjessa?

Nyt yhdistelemme tietoa, pohdimme uusia oivalluksia sekä kokemuksiamme tarkemmin ja eläydymme alueemme ihmisten arkeen ja todellisuuteen.

Mitä ilmiön taustalla näkyy juuri täällä?

Mitkä asiat tähän vaikuttavat?

Miten tähän on tultu?

Kirjaa tai visualisoi käymänne keskustelu taululle tai dialle ilmiön ymmärtämiseksi - kaikkien nähtäville. Muistuta osallistujia lyhyistä puheenvuoroista, niin ymmärrys muodostuu mahdollisimman moniäänisesti. Verkossa keskustelua voidaan kiihdyttää chat-viesteillä ja puheenvuoroissa voidaan aina haastaa seuraava kertomaan näkemyksensä/oivalluksensa.

Mihin pitäisi vaikuttaa?

Tiedosta toimintaan

Mitä teemme?

Millä tekemisellä voimme vaikuttaa ilmiön takana oleviin asioihin?

Mitä muutosta pitäisi saada arkeen?

Millä teoilla saamme pieniäkin parannuksia aikaan?

Mitä konkreettista pitäisi tehdä?

Ketkä ovat keskeisiä toimijoita?

Kuka vie asiaa eteenpäin?

Nyt johdamme yhteisen ymmärryksen avulla muodostamamme uudesta paremmasta tiedosta tekoja ja toimintaa.

Kirjaa tai visualisoi käymänne keskustelu taululle tai dialle kaikkien nähtäville. Muistuta osallistujia lyhyistä puheenvuoroista, niin ideat virtaavat. Verkossa keskustelua voidaan kiihdyttää chat-viesteillä tai erilaisilla white boardeilla/työskentelyalustoilla. Livetilaisuuksissa kannattaa hyödyntää post it -lappuja tai muuta nopeaa ideointia tukevia välineistöä. Muista varata aikaa siihen, että saatte valittua asiat, joita päätätte tehdä.

*Nyt kun ymmärrätte,
mitä teette?*

Sosiaalialan osaamiskeskus
Verso -liikelaitos

PÄIJÄT-HÄMEEN
hyvinvointiyhtymä

Päijät-Hämeen
sosiaali- ja terveysturva ry

